

Doesburgse Archeologische Publicaties 8

Bert Fermin

De grondslag van de Antoniuskapel

Archeologisch onderzoek naar de fundamenteen en stratigrafie
onder de Gasthuiskerk of Antoniuskapel te Doesburg.

Inhoud

1 Algemene projectgegevens	5
2 Aanleiding voor het onderzoek en vraagstellingen	7
3 Geologie	9
4 Archeologisch en historische kader	11
5 Archeologische waarnemingen	17
5.1 Methodiek	17
5.2 Stratigrafie	17
5.3 Muurwerk	19
5.4 Vondsten	21
5.4.1 Insteek buitenmuur (S 11)	21
5.4.2 Puinkuil (S 15)	21
6 Synthese en conclusies	25
6.1 Selectieadvies	27
Literatuur	29
Veldwerk	31
Afbeeldingverantwoording	31
Colofon	31
Doesburgse Archeologische Publicaties	33
BIJLAGE 1: Sporenlijst	35
BIJLAGE 2: Vondstenlijst	36

*“Sint Antonius lieve vrind
Maak dat ik dateerbare scherfjes vind”*

1 Algemene projectgegevens

Gemeente: Doesburg

Plaats : Doesburg

Toponiem: Gasthuiskerk, Gasthuisstraat 49

Projectcode: GHK2012

Onderzoeksmeldingsnummer: 53568

Onderzoeksnummer: 44093

Coördinaten: 206.366 / 447.730 206.387 / 447.733

206.381 / 447.740 206.371 / 447.721

Archis-monumentnummer: 13206

Opdrachtgever: dhr J.W.H,M, Koers (Stichting Gestichten van Weldadigheid)

Uitvoerder: Gem. Zutphen, afd. Stadsbedrijven, Team Openbare Ruimte, cluster Archeologie

Projectleider: drs H.A.C. Fermin, D. Kastelein MA

Datum van veldwerk: fase 1: 17-09-2012, fase 2: 3-10-2012

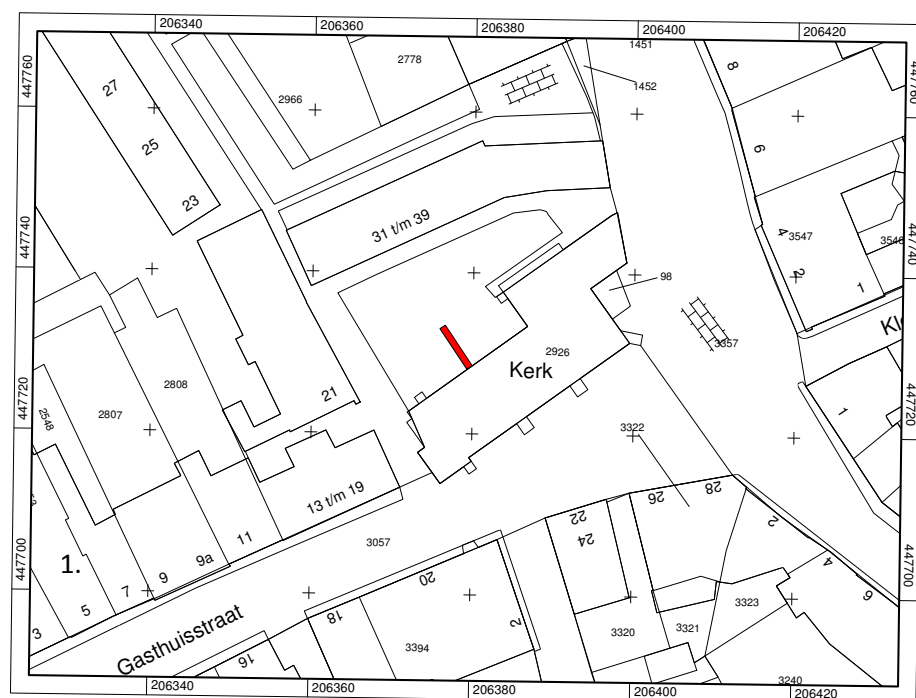
Aantal uitgegeven putnummers: 1

Aantal uitgegeven spoornummers: 24

Aantal uitgegeven vondstnummers: 6

Documentatie: bevindt zich per 01-12-2012 in het Regionaal Archief Zutphen, Spiegelstraat 13-17, 7201 KZ, Zutphen.

Vondstmateriaal: bevindt zich per 01-12-2012 in het Gemeentelijk Depot voor Bodenvondsten, Dieserstraat 11, 7201 NA Zutphen.

1. Ligging van de proefsleuf op de GBKN.

2. Ligging van Gasthuiskerk en provenershuisjes op de kadastrale minuut van 1832.

2 Aanleiding voor het onderzoek en vraagstellingen

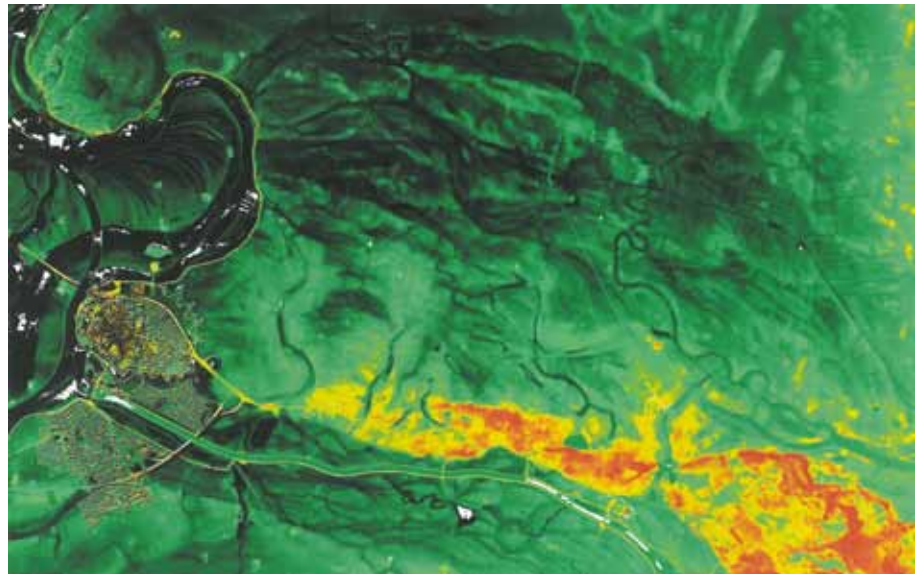
Het proefsleuvenonderzoek is uitgevoerd in verband met de geplande aanbouw bij de kerk aan de Gasthuisstraat. De aanbouw staat gepland op de plek van de voormalige noordelijke zijbeuk van de kerk. Het voornemen is om de oude fundering opnieuw te gebruiken. Daarvoor moet vanuit bouwtechnisch oogpunt worden vastgesteld of de funderingsresten hiervoor geschikt zijn. Het alternatief is om de nieuwbouw vrijdragend op palen te funderen. Deze laatste optie werkt mogelijk bodemverstoring. Het onderzoek was gericht om de funderingen te bekijken. Daarbij kan tevens vastgesteld worden in hoeverre er archeologische resten verloren zullen gaan bij de voorgenomen bouwwerkzaamheden en de funderingsvarianten. Het gebouw zelf kent een monumentale status: het is een rijksmonument. Het terrein van de Gasthuiskerk heeft de status van 'terrein met hoge archeologische bekende waarde'. Deze waarde is als dubbelbestemming in het archeologische paraplubestemmingsplan van de gemeente Doesburg vastgelegd. De daarbij behorende voorschriften stellen archeologisch (voor)onderzoek verplicht bij voorgenomen bodemingrepen.

Daarnaast kunnen met het onderzoek enige vragen beantwoorden. Deze zijn in het P.v.E. (auteur D. Kastelein MA) als volgt verwoord:

- *Hoe zien de funderingsresten van de kerk er uit?*
- *Wijken deze af van de veronderstelde plattegrond van de verdwenen zijbeuk?*
- *Wat is de wijze van funderen van de kerkresten?*
- *Wat is het metselverband, wat zijn de 10-lagenmaten en baksteenformaten?*
- *Zijn er aanwijzingen voor meerdere bouwfases?*
- *Zijn er binnen het onderzoeksgebied graven aanwezig?*
- *Zo ja, waar bevinden deze zich?*
- *Zitten er faseringen in de begravingen?*
- *Hoe ziet de bodemopbouw ter plaatse er uit?*
- *Is het mogelijk de aangetroffen resten te dateren?*
- *Zijn er behalve overblijfselen van de kerk en daarmee aanverwante zaken nog andersoortige archeologische resten aanwezig?*
- *Zijn die toe te schrijven aan prestedelijke dan wel vroegstedelijke activiteiten?*
- *Zo ja, wat is de aard, omvang en conservering van deze resten?*

3 Geologie

De Gasthuiskerk bevindt zich bijna op het hoogste punt van het Doesburgse rivierduin dat zich onder het grootste deel van de binnenstad bevindt. Van dit rivierduin is de exacte vorm nog slechts zeer summier bekend. Deze is niet te extrapoleren uit het Actueel Hoogtebestand Nederland vanwege nivelleringen uit de late middeleeuwen en later. Aan de oostzijde echter is het rivierduin waarschijnlijk geërodeerd door afslag van de Oude IJssel (zie historisch kader). De top van het rivierduin bevindt zich ter plekke van het onderzoek op 11,60 meter + NAP, waarbij feitelijk nog zo'n 50 cm moet worden opgeteld omdat dit de verploegde bovenkant van het rivierduin is. Het Doesburgse rivierduin ligt midden in de delta van de Oude IJssel bij de (nieuwe) IJssel. Doesburg ligt daarmee precies aan het uiteinde van een lang lint van rivierduinen langs de Oude IJssel. Ten noordoosten van de binnenstad liggen uitgestekte crevasses die op oude doorbraken van Rijnwater wijzen. De IJssel heeft zich ten westen van de binnenstad in de afgelopen 1500 jaar meanderend een weg gebaad in noordelijke richting. Het rivierduinenlint van de Oude IJssel is vermoedelijk door de IJssel ten westen van Doesburg weggeslagen.

3. De ligging van Doesburg in de delta van Oude IJssel en andere lokale riviertjes aan de IJssel. Hier is goed te zien dat Doesburg aan het einde van een rij rivierduinen langs de Oude IJssel ligt (oranje).

4 Archeologisch en historische kader

In het centrum van Doesburg zijn prestedelijke resten aangetroffen uit de periode midden-bronstijd en ijzertijd aan de Korte Koepoortstraat.¹ Vlakbij de locatie van de Gasthuiskerk, onder de één van de panden van het Gasthuishofje (Hogestraat / Gasthuisstraat), werd in 1935 een urn met crematieresten aangetroffen.² In Archis wordt deze gedateerd in de late ijzertijd tot Romeinse tijd, maar de vorm (een Schrāghalsurn) dateert de pot eerder in de vroege ijzertijd (800-500 v.Chr.). Urnenvelden hebben geen standaardgrootte, maar kunnen in theorie hectaren groot zijn. Omdat het aantal urnvondsten in Doesburg zich beperkt tot één is die kans echter zeer klein. Indien het urnenveld uitgebreid zou zijn, dan zouden vaker van dergelijke vondsten zijn gedaan.

In de Korte Koepoortstraat werd bovendien een deel van een Frankische huisplattegrond huis uit de 5e of 6e eeuw gevonden (Korte Koepoortstraat, Fermin & Groothedde 2008) en in de bouwput van het stadhuis een 9^e-eeuwse kogelpotscherf. De periode vóór de 13^e eeuw is archeologisch nog bijna niet bekend. Een eerste vermelding van Doesburg in een 9^e-eeuwse goederenlijst van Corvey (*Traditiones Corbeiensis*) is enigszins omstreden, bij een tweede vermelding uit 1025 (de zogenaamde graaf Werner-oorkonde) is niet helemaal zeker of Doesburg aan de Oude IJssel of Doesburg op de Veluwe wordt bedoeld (een klein buurschapje bij Ede dat nog steeds bestaat), al ligt de stad Doesburg het meest voor de hand. Daar komt bij dat Doesburg zelf mogelijk ook op de Veluwe heeft gelegen. Er zijn aanwijzingen dat de IJssel oorspronkelijk ten oosten van het Doesburgse rivierduin heeft gestroomd, waarna deze meander zichzelf heeft afgesneden, waardoor de IJssel ten westen van de stad kwam te liggen. Doesburg kan dus op zeker moment aan de Veluwse zijde hebben gelegen.

De eerste onomstreden oorkonde die de plaats vermeld, dateert uit 1228. Stadsrechten, verleend door graaf Otto II van Gelre en Zutphen (1229-1271) volgen in 1237, nadat kort ervoor de markt van Doesburg was verplaatst naar Doetinchem. Er was dus al een stedelijke ontwikkeling voor de stadsrechtverlening. Die aanzet tot verstedelijking rond 1225 werd in de opgraving Korte Koepoortstraat duidelijk zichtbaar in de vorm van een groot houten gebouw aan de Koepoortstraat in meerdere fases. Dit gebouw versteende uiteindelijk rond 1400.³ De eerste stadsfase uit de 13^e eeuw is eveneens tastbaar geworden in de opgraving die in 2007 verricht werd in de kelder van het Arsenaal (Kloosterstraat). Hier werd een 13^e-eeuwse stadsgracht teruggevonden.⁴ Met de 13^e-eeuwse stadsgracht komen we aan op het punt van de stadsontwikkeling van Doesburg.

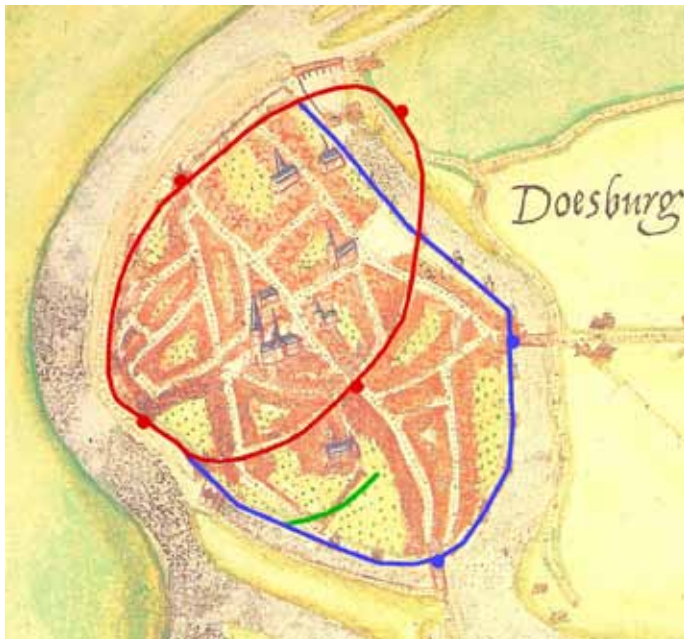
In de tweede helft van de 14^e eeuw kreeg het oostelijke deel van de stad te lijden onder afkalving van het hoogste punt van het rivierduin. Aan de overzijde van deze rivierloop werd in 1989 door Ed Harenberg c.s. een waltoren van de oorspronkelijke stadsmuur gevonden, die later (rond 1458) gebruikt is als fun-

1 Fermin & Groothedde 2008.

2 Haans en Harenberg 2008.

3 Fermin & Groothedde 2008

4 Fermin, Groothedde & Harenberg 2007.

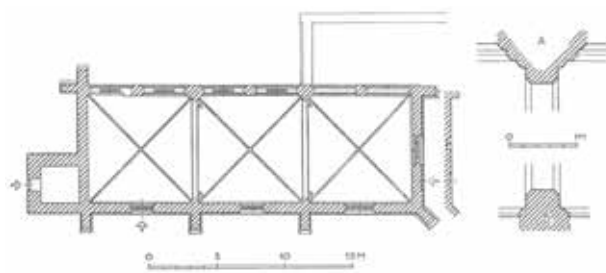

4. Doesburg op de kaart van Jacob van Deventer uit ca. 1560. In rood de vermoedelijke 13^e-eeuwse lay-out van de stad en in blauw de 14^e-15^e-eeuwse omwalling. De groene lijn duidt op een laat 14^e-eeuwse uitleg die nooit voltooid is. Rechts binnen de rode omwalling zien we meteen de oudste afbeelding van de Gasthuiskerk.

dament voor een watermolen.⁵ In 1389-90 werd de Oude IJssel in goede banen geleid langs de nieuwe muur, die dus een stuk westelijker de oostgrens van de stad zou gaan vormen. Het verlies aan grondgebied werd aan de zuidzijde van de stad gecompenseerd, hetgeen resulteerde in een nieuwe stadsmuur en de afbraak van de 13^e-eeuwse muur die aansloot aan de gracht die gevonden werd langs de Kloosterstraat.

Het verlies in de 14^e eeuw van juist het hoogste deel van het rivierduin is een intrigerend gegeven, aangezien op dergelijke locaties meestal juist de meest prestigieuze gebouwen aanwezig waren. Wat er hier verloren is gegaan, is onbekend. Het zal echter niet de Sint-Maartenskerk zijn waarvan in 1237 wordt vermeld dat hij verplaatst is, tenzij de afkalving reeds in die tijd begonnen is.

De Gasthuiskerk of Antoniuskapel is opvallend genoeg op een hoger punt gebouwd dan de Sint-Maartenskerk (oudste fase gebouwd 1235-1250, huidige kerk 1380 tot vroege 16^e eeuw). De Antoniuskapel is namelijk van veel later datum. De eerste vermelding dateert uit 1400. De kapel maakte deel uit van

5. Plattegrond van de Gasthuiskerk uit Ter Kuile 1958. De zijbeuk is hierop slechts summier aangegeven.

⁵ Harenberg 1996.

6. De Gasthuiskerk op een ets van Spilman uit 1743. Links op de achtergrond de Martinuskerk.

het Hospitaal of Gasthuis dat tussen 1337 en 1354 werd gesticht als vicarie.⁶ Dit gasthuis bezat tevens een brouwerij (locatie Gasthuisstraat 13-17). Het enige dat thans rest van dit gasthuis is de aan Sint Antonius gewijde kapel. Sedert ca. 1352 was er een priester aan het gasthuis verbonden. Er zal gewerkt zijn met een draagaltaar. Pas in 1401 kreeg het complex een eigen altaar, dat gewijd was aan Sint Antonius. Het gasthuis zelf lag waarschijnlijk onder de proveniershuisjes. Hiervan werden resten aangetroffen in twee fasen.⁷ Een andere optie, zou zijn dat dit gasthuis onder de proveniershuisjes gebouwd is nadat het oorspronkelijke, 14^e-eeuwse gasthuis, zou zijn ingericht als kapel.⁸ Hierop wordt verder ingegaan in hoofdstuk X.

Opvallend is dat de kapel niet oost-west georiënteerd is zoals een kerk, maar een zuidwest-noordoost-oriëntering heeft. Bij kerken is dit zeldzaam, maar bij kapellen komt het veel voor. Kerken vormden ook vaak het punt waar omheen de bebouwing is gegroeid, terwijl kapellen vaak ontstonden binnen de bestaande bebouwing, en zich dus vanwege plaatsgebrek in het bestaande stratenplan moesten wringen.

Iedere stad van betekenis had in de middeleeuwen één of meer gasthuizen. Deze vormden vanaf de 13e eeuw aanvulling op de gastvrijheid van de kloosters. Het waren liefdadigheidsinstellingen die onderdak boden aan passanten zoals handelaren, pelgrims of bannelingen. De gasthuismeester werd betaald door de stad. Ook oude en zieke mensen zonder familie sleten hun

7. Middeleeuwse fundering van het Gasthuis onder de proveniershuisjes (foto Harenberg 2004).

8. De Gasthuiskerk in de jaren dertig.

6 Ter Kuile 1958,65-66, Van Petersen & Harenberg 1987, 34.

7 Harenberg 2005, Berger 1947

8 Haans & Harenberg 2008.

9-10: Historische foto's van het Gasthuishofje. Het resterende deel van de zijbeuk is hier nog in gebruik als woningen. Op de bovenste foto is met enige moeite geheel rechts nog een houten ombouw van een waterpomp waarneembaar.

laatste dagen in gasthuizen. Dat was gunstig voor zo'n gasthuis omdat deze mensen *provene* (kost en inwoning) betaalden en bij overlijden van de *proveniers* hun erfenis toekwam aan het gasthuis. De *proveniers* werden bovendien begraven op het terrein van het gasthuis.⁹

In 1572 werd Doesburg ingenomen door de Staatse troepen. Zij namen de bezittingen van geestelijke instellingen zoals het Gasthuis in beslag en vernielden wat hun niet aanstond. Daarna verlieten zij de stad weer. De kans is groot dat in dit jaar het Gasthuis is vernield, alsmede tweederde van de zijbeuk van de kapel. Getuige de jaartalsteen in de *proveniers*woningen werden deze in 1578 opgeleverd op de locatie van het Gasthuis. Dit jaar komt overeen met de omvorming van de Sint Maartenskerk tot hervormde kerk door stadhouder Jan van Nassau. De functie van het gasthuis werd door de calvinisten in zekere zin dus doorgezet, maar de vorm werd drastisch gewijzigd: de *proveniers* kregen aparte huisjes. De *provene* die ze betaalden bleef natuurlijk een welkome bijdrage voor de stedelijke kas.

Na de reformatie kwam de kapel zelf een tijd lang leeg te staan. Pas in de Franse tijd, in 1672-1674, werd de kerk gebruikt door de hervormden. In 1708 werd de kerk tijdelijk gebruikt om Franse krijgsgevangenen in te huisvesten. In 1717 namen de hervormden er weer hun intrek en na 1735 de lutheranen nadat ze de kerk verbouwd hadden.

⁹Vermunt & van der Kallen 2012.

11-20. Impressies van Gasthuiskerk en -hof. Links van boven naar beneden: kerkinterieur met biechtstoel, de zuidoostgevel met gotische ornamentiek, jaartalsteen in proveniershuisjes, gotisch venster aan de binnenzijde. Rechts: kerk vanuit het oosten, middeleeuwse schildering, kaarsnissen aan de buitenzijde van de kerk waar ooit een aanbouw stond (zie afbeelding 6), blik op de tuin en huisjes en proveniershuisjes in hun 19^e-eeuwse verschijningsvorm. Boven de rechterdeur is de jaartalsteen met het cijfer 1578 zichtbaar.

De kerk bestond oorspronkelijk uit een hoofdbeuk van ca. 25 x 9,5 meter van drie gewelfvlakken, een ca. 5 meter brede zijbeuk aan de noordoostzijde en een slanke toren. Later werd de pastorie toegevoegd. De zijbeuk is zoals gezegd grotendeels gesloopt. Het derde deel dat overbleef werd omgebouwd tot provenierswoningen. Of dit ook in 1587 gebeurde is (ons) niet bekend.

Een restauratie in opdracht van de evangelisch-lutherse gemeente van de kapel vond plaats in 1929-31 door architect N. de Wolf. Bij de restauratie in de jaren 1967-1971 werd de kerk opnieuw onder handen genomen. Hierbij werden de middeleeuwse muurschilderingen ontdekt die op sommige plaatsen in de kapel nog te zien zijn. Tevens werden de provenierswoningen in het resterende deel van de zijbeuk weer bij de kerk gevoegd. De zijbeuk kreeg weer het uiterlijk van een kerkgebouw, waarbij zelfs de steunberen weer werden teruggeplaatst. In één geval bevond zich zelfs een deur op de plaats waar nu een steunbeer aanwezig is. Tot slot dient nog vermeld te worden dat zich aan de kopse, gesloopte kant van de zijbeuk (dus aan de zijde van de toren) een waterput bevindt. Deze is op oude foto's nog herkenbaar aan een houten pompbouw, maar is thans niet meer zichtbaar. De resten bevinden zich nog onder de grond. Hoe oud de put is, is op dit moment niet te zeggen.

21-22. Impressie van werkzaamheden in de profielsleuf: het documenteren van profielen en metaaldetectie.

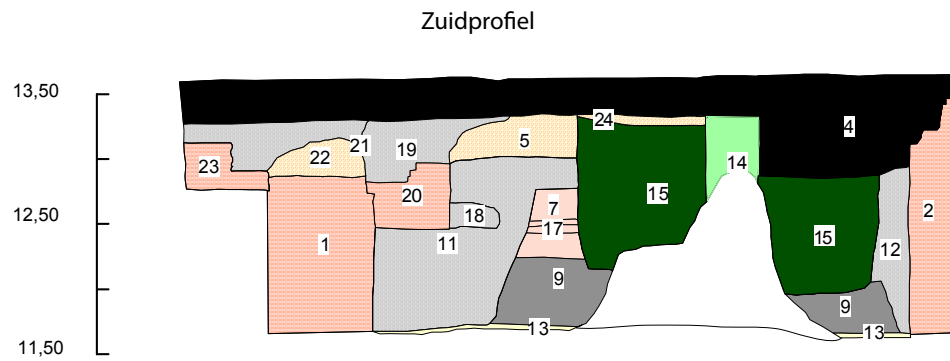
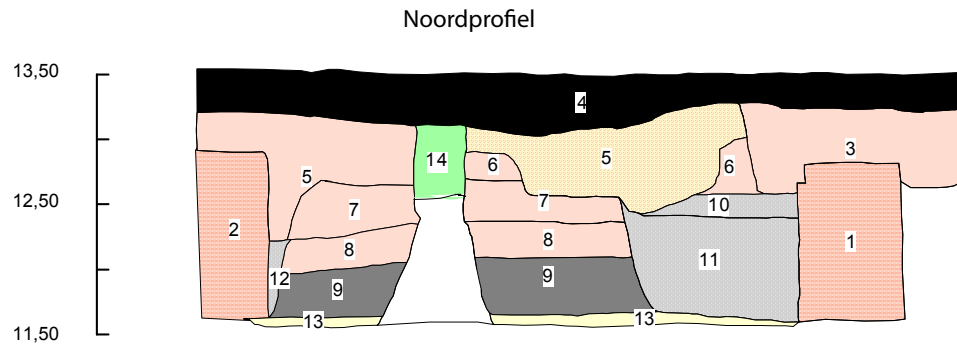
5 Archeologische waarnemingen

5.1 Methodiek

In eerste instantie zijn met de hand twee klein testputjes gegraven: één tegen één van de pijlers van de kapel zelf en de ander tegen de fundering van de buitenmuur van de verdwenen zijbeuk. In eerste instantie is alleen gekeken naar de diepte waarop zich het muurwerk bevond en de breedte van de zijmuurfundamenten. Bovendien is er een boring gezet om te kijken op welke diepte het schone zand zat. Dit alles om een indruk te krijgen of het mogelijk was de fundamenten te gebruiken voor de nieuwbouw. Een optie was om pal langs de fundamenten, waarvan nu bekend was waar ze zich bevonden, schroefpalen te boren. Deze schroefpalen zouden de basis worden voor de fundering van de nieuwbouw die dan geheel vrijdragend wordt. Omdat dit echter een vrij grote aantasting van het bodemarchief in dit monument tot gevolg zou hebben, werd besloten de fundamenten nog beter te onderzoeken. Als de fundamenten inderdaad óp het ongeroerde rivierduinzand zouden staan, zou het misschien mogelijk zijn om de muren van de nieuwbouw op de oude fundamenten te bouwen. Bij de tweede campagne werd de sleuf dus aangelegd tot op het schone zand. Handmatig werd een nieuwe sleuf aangelegd die beide eerdere waarnemingen met elkaar verbond. De sleuf was 75 cm breed en tot 2 meter diep. Aan beide zijden zijn de profielen gedocumenteerd.

5.2 Stratigrafie

De basis van deze locatie wordt gevormd door schoon lichtgeel zand van een rivierduin uit het late Pleistoceen (S 13). De bovenkant van het schone zand ligt op 11,60 meter + NAP. De bovenste 40-50 cm zijn echter omgewerkt tot een bruine, homogene akkerlaag (S 9). Helaas zijn in deze akkerlaag geen dateerbare vondsten gedaan. Het vermoeden bestaat echter dat deze laag in ieder geval van de bronstijd (2000 voor Chr. - 750 voor Chr.) tot ca. 1200 na Chr. in gebruik is geweest, afgaand op de waarnemingen in de Korte Koepoortstraat. Boven de akkerlaag bevindt zich een 20-25 cm dikke bruingrijze laag die houtskool en huttenleem bevat (S 8). Uit deze laag is ook slechts één scherf verzameld. Het gaat om aardewerk dat de overgang vormt tussen Pingsdorferkeramiek en protosteengoed en dat aan de buitenzijde bedekt is met een donkerpaarsbruine ijzerengobe. De datering van de scherf, waaraan verdere vormkenmerken ontbreken, ligt ergens rond 1200. Dit is een interessante periode voor Doesburg omdat de stadsrechten dateren uit 1237 en de plaats als vroegstedelijke nederzetting vanaf 1228 wordt vermeld. Wellicht hebben we met deze vondst één van de oudste aanwijzingen voor de stedelijke bewoning van Doesburg. Op deze donkere laag komen we een laag tegen die bestaat uit meerdere lagen van afwisselend bruingrijs zand en lichtbruin geel zand (S 7, 16-17). Zonder twijfel is deze laag het resultaat van het uitgraven van een bouwsleuf voor de fundamenten van de kapel, waarbij de onderliggende lagen naar boven zijn gehaald. De insteken (S 10-12) van beide muren (S 1 en 2) beginnen aan de bovenkant van deze lagen. De insteek (S 12) van de muur aan de kerkzijde is smal, die van de buitenmuur is veel breder. Deze insteek (S 10-11) is 1,40 meter breed. Dit komt doordat op de plek van de waarneming een steunbeer (S 20) aanwezig is

legenda	
	kuil
	recente bouwvoor
	oude akker
	natuurlijke laag
	ophogingslaag
	puinlaag
	muur
	muurinsteek
	recente versterking
	niet nader geduid

23. Beide zijden van de profielsleuf door de zijbeuk van de Gasthuiskerk met interpretaties. De cijfers slaan op de spoornummers. Links de NAP-hoogtes.

die 60-65 cm naar buiten steekt in de richting van de kapel. De laag boven dit niveau is gemiddeld zo'n 50 cm dik en bestaat uit bruingrijs, grijsbruin en grijs zand en bevat mortel en baksteen. De datering ligt waarschijnlijk van de 17^e tot de 19^e eeuw. Deze laag wordt doorsneden door een zeer forse puinkuil (S 15). Deze kuil, alleen zichtbaar in het zuidwest-profiel, heeft een breedte van 2,40 meter en een diepte van 1,40 meter. De wanden zijn steil. De vulling in de kuil bestaat bijna geheel uit mortel en baksteenpuin en lijkt dus een afvalput van een verbouwingsfase. Het materiaal dateert uit de eerste kwart van de 19e eeuw. In het noordoost-profiel bevindt zich een andere kuil (S 5) met een meer grillige vorm en een geringere diepte. Deze kuil bevat vooral veel dakleien en is duidelijk te relateren aan één van de verbouwingen. In het noordoost-profiel ligt deze leisteenlaag over de grote puinkuil S 15. Tot slot bevindt zich bovenaan het pakket een laag tuinaarde van gemiddeld zo'n 35 cm dik.

5.3 Muurwerk

De muur aan de buitenzijde, S 1, heeft een breedte van 75 bovenaan tot 85 cm onderaan. Er is dus sprake van één verjonging (versnijding) in de muur op een diepte van 90 cm onder het huidige maaiveld. Van hieraf loopt de muur door tot op het schone zand, precies twee meter onder het maaiveld. De muur is opgebouwd uit stenen van 26,5 x 13 x 6 cm en heeft een tienlagenmaat van 80 cm. Op de locatie van de sleuf bevonden zich twee 'steunberen'. Één daarvan, S 23, bevindt zich aan de buitenzijde. Het was door ruimtegebrek niet mogelijk om te weten hoe diep deze steunbeer doorgelopen heeft, noch hoe lang en breed deze beer was. Uitgaande van de steunberen die er nog zijn, bedraagt de breedte 75 cm en de lengte 80 cm. Ook aan de binnenzijde bevindt zich een steunbeer danwel pijlerbasis (S 20). Ook hiervan is de breedte niet bekend, maar de lengte bedraagt 70 cm. Dit stuk muurwerk loopt veel minder ver door de grond in dan de muur: tot 1,20 meter beneden het maaiveld.

De muur aan de binnenzijde, S 2, springt 40 cm uit de muurpijler en 60 cm uit het spaarveld tussen de pijlers. Deze fundering draagt mogelijk alleen de pijler en bestaat uit een massief muurblok zonder versnijdingen. Deze muur rust eveneens op het schone zand op een diepte van twee meter onder het maaiveld. Het steenformaat is 27,5 x 14 x 6,5-7 cm en de tienlagenmaat bedraagt 82 cm. Beiden zijn gemetseld in wild verband.

Samenvattend kunnen we dus zeggen dat de zijbeuk mogelijk later is toegevoegd aan het gebouw. Er zijn geringe verschillen in de baksteenformaten en 10-lagenmaten. Maar de aanlegdiepte van beide muren is identiek. Dat kan verklaard worden door het feit dat men in beide fasen de muur op 'staal', op het schone gele zand wilde funderen. Maar het aardewerk, dat uit de insteek van de zijbeukmuur komt, dateert niet van later datum dan de vermoede datering van de bouw van de Gasthuiskapel, het midden van de 14^e eeuw. De zijbeuk is dus vermoedelijk al vroeg aan de nog jonge kapel toegevoegd.

24-26. De muur van de gesloopte zijbeuk S1. Links: aanzicht. NB: het muurblok achteraan is de doorlopende muur die tot aan de C-horizont reikt. Het blok daarvoor "zweeft". Midden: boven-aanzicht, met vooraan de buiten-steunbeer. Rechts: De afgekapte muur van de zijbeuk zoals die bovengronds nog zichtbaar is aan de zijde van de pastorie.

27-29. De fundering onder de boogpijler van de huidige buitenmuur. Rechts de afgekapte muur van de zijbeuk aan de torenkant.

5.4 Vondsten

5.4.1 Insteek buitenmuur (S 11)

De insteek van deze muur bevat vrij schone grond die een duidelijke menglaag vormt van de oude akkerlaag S 9 met de stadslaag S 8 erboven, die slechts half zo dik is. De insteek bevat goed geconserveerd botmateriaal. Vanwege de geringe breedte van de sleuf is de steekproef zo klein dat verhoudingen niets zeggen, maar het botspectrum omvat runder- en varkensbotten.

Het aardewerk is interessanter. Afgezien van een 13^e-eeuwse kogelpotscherf helemaal onder uit de insteek, dateert het materiaal uit het midden van de 14^e eeuw. De Siegburger steengoedkannen hebben een uitstekende richel midden op de hals en een fijne groeve net onder de rand. Het baksel vertoont geen glazuurvlekjes en is totaal niet gevlamd. De laatste scherf is van een Siegburger veldfles in een geelwit Pingsdorffachtig baksel met een bruingele deklaag en is kenmerkend voor de eerste helft van de 14e eeuw.

Tot slot bevatte de insteek een stuk van een tufstenen bouwsteen met een resterende lengte van 20 cm. Aan één zijde zijn nog zaagsporen zichtbaar. De vondst duidt op de aanwezigheid van een ouder tufstenen gebouw in de nabijheid.

30. Scherven van Siegburger steengoedkannen en een veldfles.

31. Gezaagd tufsteenblok.

5.4.2 Puinkuil (S 15)

Het vondstmateriaal uit deze kuil is verzameld als V3. Dit vondstnummer bestaat grotendeels uit de vulling van deze kuil, maar bevat ook materiaal uit de bovenlaag. De datering van het materiaal dat met zekerheid aan de puinkuil is toe te schrijven, komt echter volledig overeen met het materiaal dat mogelijk niet aan de kuil is toe te schrijven.

Van het bouw materiaal zijn alleen de tegels verzameld. Het gaat onder andere om een 11 mm dik fragment van een Delfts blauwe faiencetegel met een hoofd met een hoed en een veer en Franse lelies op de hoeken. De datering ligt in het midden van de 17^e eeuw. Het gros van de tegels echter zijn 7 mm dikke tegels

met donkerpaars marmerwerk. Deze tegels dateren uit de 19^e eeuw.¹⁰

De kuil bevat naast het puin ook opvallend veel aardewerk. Daaronder bevindt zich aardewerk vanaf de 14^e eeuw, waaronder Siegburger steengoed. Frequenter komt aardewerk uit de 17^e en 18^e eeuw voor, waaronder majolica, faïence en porselein. Dit aardewerk zegt iets over de bewoning van het Gasthuishofje, maar niet over de datering van de puinkuil. Het meeste aardewerk dateert uit de 19^e eeuw. De grootste groep wordt gevormd door roodbakkend aardewerk. Daarvan bestaat een deel uit kachelpannen en vuurtesten, maar kenmerkend zijn vooral de Frankforter potten en deksels. Het overgrote deel daarvan is bedekt met een donkerbruin tot pikzwart mangaanglazuur. In Doesburg waren vijf pottenbakkerijen die dit materiaal vervaardigden: Stüber (1813-1825) en Schunck (1825-1905) langs de Loddero, Welling (1841-1969) aan de Kraakse- laan, Andrée (1820-1848) aan de Ooipoortstraat en Taminiau (1869-1871) op de Contrescarpe.¹¹

Het industrieel witte aardewerk lijkt de periode van de tweede helft van de 18e eeuw tot eerste kwart van de 19e eeuw te bestrijken. Zo zien we imitatie-Chi- nees porselein (kapucijner waar) en handbeschilderde kopjes met rechte stand- ringen. De borden en schotels zonder decoratie zijn vrijwel zeker van Engelse makelij.¹² Kenmerkend is ook het ontbreken van Maastrichts aardewerk, dat vanaf 1840 de markt overspoelt. In het complex komt ook één handgevormd wit aardewerken object voor: een groen en gele komfoor met uitgesneden gaten en een dubbelgevouwen, geplooid rand.

Het steengoed komt vooral voor in de vorm van grote potten uit Stadtlohn- Vreden en het Westerwald, alsmede enkele mineraalwaterflessen.

Van porselein werden delen van 18^e-eeuwse Chinese Kangxi-borden en een Zwiebelmuster-bord uit Meissen uit de vroege 19^e eeuw gevonden.

32. Voorbeelden van vroeg 19^e- eeuws aardewerk uit de puin- kuil: bovenaan rand van een pot en een deksel van "Frankforter waar" (waarschijnlijk gepro- duceerd in Doesburg), in het mid- den industrieel wit aardewerk uit Engeland (o.a. capucijner bruin) en beneden een stuk van een wit- bakkend komfoor en een pot van steengoed uit Stadtlohn / Vreden.

10 Pluis 1998.

11 Van der Meulen & Smeele 2001, 41-68.

12 Thijssen 1993, Bartels 1999.

In totaal zijn 17 fragmenten van kleipijpen gevonden. Het gaat onder andere om twee dubbelconische 17^e-eeuwse pijpen, een pijp met hielmerk 35 gekroond (1765-1864) en een exemplaar met hielmerk MB gekroond (Maerten Brammert, 1712-1817). Een fragment van een pijpketel draagt de tekst ALGEMEEN en een boek met de tekst: GOEDE ZEDEN. Het gaat om een pijp van de Goudse fabrikant Van Leeuwen (1800-1840). De gehele tekst luidde "DE MAATSCHAPPIJ TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN" met hielmerk 56.¹³ Deze maatschappij werd opgericht in 1784 om arme mensen educatie en goede zeden aan te leren. Het kan bijna geen toeval zijn dat deze pijp te midden van de proveniershuisjes is gevonden. Een hielloze rondbodempijp draagt het merk IB. Gezien de late datering van de ketel kan hij niet worden toegeschreven aan de bekende Nederlandse merken IB, die dateren uit de 17^e eeuw. Onder de stelen bevinden zich dunne en dikke exemplaren, o.a. getordeerde stelen en een 17^e-eeuwse steel met fleur de lys-stempels.

Tot slot bevindt zich onder de pijpen een porseleinen Stummel-kop met een landschapje uit Duitsland. Deze laatste pijp is met zekerheid uit de puinkuil afkomstig.

33, 34. Pijpenketels en -stelen, lopend van 17^e eeuw tot begin 19^e eeuw. De middelste pijp droeg oorspronkelijk de tekst: DE MAATSCHAPPIJ TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN.

Tot slot zijn er glazen flessen gevonden. Dit zijn tenminste vier wijnflessen van het type *paardenhoef*. Deze uivormige wijnflessen bleven tot het einde van de 18^e eeuw in zwang, al was de cilindervormige fles die kenmerkend is voor de 19^e eeuw toen al in opkomst.¹⁴ Daarnaast werden er twee 18^e-eeuwse medicijnflesjes gevonden van geblazen groen glas met een afgeplatte rand.

35. Halzen van geblazen medicijnflesjes.

¹³ Info van website Jan van Oostveen.

¹⁴ Henkes 1994.

36, 37. Knopen uit de 17^e tot 19^e eeuw. Links bolle loden knopen, rechts platte bronzen knopen.

Alle metaalvondsten zijn gedaan met behulp van een metaaldetector. De context is derhalve onzeker, al maakt de datering van de objecten duidelijk dat ze alleen uit de puinkuil of het bijbehorende niveau onder de tuinaarde afkomstig kunnen zijn.

Twee bolle loden knoopjes hebben een ringoogje en dateren uit de 17^e eeuw. Het grootste exemplaar is min of meer zeshoekig. De overige drie knopen zijn massief en plat. Het grootste exemplaar meet 22 mm en draagt een min of meer zon-vormige decoratie. Een tweede exemplaar meet 15 mm en heeft een decoratie die bestaat uit een rozenstruik. Beide knopen zijn mogelijk 19^e-eeuws. De derde meet 18 mm en is glad. Dit is mogelijk een 18^e-eeuwse knoop.

De enige munt die werd gevonden, is een duit van de stad Utrecht met het jaartal 1754. De munt is in uitzonderlijk goede, ongesleten conditie en zal niet lang na 1754 verloren zijn.

Ten slotte is nog een rechthoekige ijzeren gesp van 35 x 28 mm het vermelden waard.

38, 39. Duit van de stad Utrecht en een ijzeren gesp.

6 Synthese en conclusies

In het kader van de bouw van een glazen aanbouw aan de Antoniuskapel of Gasthuiskerk is er onderzoek gedaan naar en tussen de fundamenteën van dit gebouw. Doel van het onderzoek was het vaststellen van de aard, de datering en fasering van het muurwerk en het vaststellen van de archeologische waarde van het terrein. Hieruit moet een selectieadvies aan de gemeente Doesburg, het bevoegd gezag in zake archeologie, volgen.

Een van de eerste opvallende bevindingen was dat ter plekke in de loop der tijd zeer veel grond was opgebracht. Dit is opvallend omdat de locatie zich vrijwel op het hoogste punt van Doesburg bevindt, namelijk op 13,50 meter + NAP. De bovenkant van het schone zand (C-horizont) bevindt zich hier echter bijna twee meter lager, op 11,55 meter + NAP. Het oorspronkelijke oppervlak lag op ca. 12,10 meter + NAP, aangezien de bovenste 55 cm omgewerkt zijn tot een bruine akkerlaag. Vanwege de geringe afmetingen van de sleuf en de latere verstoringen, is helaas geen materiaal verzameld uit deze bruine akkerlaag. Te verwachten is echter dat deze laag dateert van de bronstijd (2000 voor Chr. - 750 voor Chr.) tot de 12^e eeuw na Chr.

Boven deze akkerlaag werd een grijze laag aangetroffen met houtskool en huttenleem. Hierin werd wel een potscherf gevonden. Het gaat om een stukje Pingsdorf-achtig protosteengoed van rond 1200. Deze oudste “stadslaag” dateert dus inderdaad uit het begin van de stad Doesburg, dat in 1237 stadsrechten kreeg en waarvan de oudste onomstreden vermelding dateert uit 1228.

De insteek van de muren van de kapel is door deze lagen heen gegraven en is dus jonger. In de insteek van de muur van de gesloopte zijbeuk werd relatief veel aardewerk gevonden uit het midden van de 14^e eeuw. Dit kan een aanwijzing zijn dat het schip en de zijbeuk kort na elkaar zijn gebouwd. De zijbeuk lijkt wel (iets) later te zijn toegevoegd aan het hoofdgebouw. Er zijn geringe verschillen in de baksteenformaten en 10-lagenmaten. Maar de aanlegdiepte van beide muren is identiek. Dat kan verklaard worden door het feit dat men in beide fasen de muur op ‘staal’, op het schone gele zand wilde funderen. Maar het aardewerk, dat uit de insteek van de zijbeukmuur komt, dateert niet van later datum dan de vermoedelijke datering van de bouw van de Gasthuiskapel: het midden van de 14^e eeuw. De zijbeuk is dus vermoedelijk al vroeg aan de nog jonge kapel toegevoegd. De eerste vermelding van de kapel dateert weliswaar uit 1400, maar het gasthuis zelf wordt al vermeld tussen 1337 en 1354. Wellicht werd de kapel gebouwd rond 1352, wanneer immers voor het eerst melding wordt gemaakt dat er een vaste priester verbonden was aan het gasthuis. Er zijn genoeg voorbeelden bekend van gasthuizen en conventen waarbij de kapel in eerste instantie geen eigen altaar had, zoals het Wolfshuis in Zutphen, dat pas decennia later een altaar kreeg en toen pas Sint-Catharinagasthuis werd genoemd¹⁵, en de Kampeener gasthuizen.¹⁶ De Antoniuskapel kreeg in 1401 een eigen altaar. De vraag is daarbij of deze kapellen primair als kapel zijn gebouwd (zonder vast altaar) of dat ze eerder functioneerden als gasthuis met een aparte altaarruimte en pas tot volwaardige kapel werden getransformeerd nadat er elders nieuwbouw was

¹⁵ Gimberg 1927.

¹⁶ Jager 2012, 122-123.

gepleegd. Ook een dergelijke ontwikkeling is namelijk gedocumenteerd. Een goed voorbeeld is de gasthuis van Bergen op Zoom.¹⁷ In eerste instantie lijkt de Gasthuiskerk echter in één keer gebouwd te zijn, inclusief de torenspits.¹⁸ Wellicht dat het bouwhistorische onderzoek, dat uitgevoerd gaat worden door Peter Boer, iets meer licht op de Doesburger situatie kan werpen.

De gegraven sleuf loopt van een boogpijler naar de buitenmuur van de zijbeuk. Aan de zijde van het schip werd een massief fundament gevonden dat twee meter diep in is gegraven tot in het schone zand. Er zijn geen versnijdingen aanwezig. Uit de sleuf blijkt niet of dit slechts het fundament is van een pijler of dat het fundament onder de gehele muur doorloopt. Waarschijnlijk gaat het eerste scenario op, aangezien de spaarvlakken tussen de bogen later zijn gemetseld. Ook de muur van de zijbeuk loopt door tot op het gele zand. Deze muur had oorspronkelijk steunberen aan de buitenzijde. Aan de binnenzijde werd eveneens een steunbeervormig uitsteeksel gevonden, dat mogelijk een gewelfaanzet heeft ondersteund. Dit fundament loopt echter niet door tot in het gele zand. De gevonden resten van de zijbeuk liggen exact op de plek die verwacht werd op grond van de afgekapte resten op de hoeken van de Gasthuiskerk.

Eén van de vragen die in het PvE zijn gesteld, betreft de aanwezigheid van menselijke begravingen. Deze zijn niet aangetroffen. De mogelijkheid bestaat echter wel dat er onder het huidige grasveld, tussen de kapel en de provenierswoningen begravingen aanwezig zijn in de ondergrond. Die kans is zelfs vrij groot, aangezien gasthuizen met een eigen kapel het recht hadden om hun doden te begraven. Aangezien het grondgebied niet verder liep dan deze gebouwen en de tussenliggende ruimte, is het dus aannemelijk dat hier in de middeleeuwen werd begraven. Om het voorbeeld Bergen op Zoom weer aan te halen: hier werd in de 14^e eeuw zowel in de kapel als op de binnenplaats begraven. De kans bestaat in Doesburg dus ook nog dat er in het schip van de kapel, vooral bij het altaar, begravingen aanwezig zijn. Zelfs bestaat de theoretische kans dat er begravingen in de zijbeuk aanwezig zijn, als de begraafcapaciteit alhier niet ten volle benut is.

De zijbeuk is waarschijnlijk in 1572 grotendeels verwoest door de Staatse troepen, en ook het middeleeuwse gasthuis zal hierbij gesloopt zijn. De provenierswoningen die er bovenop gebouwd zijn, dateren uit 1578, wat er op duidt dat de vernielingen niet zijn aangericht door de troepen van Leicester in 1586, die bijvoorbeeld wel het Kleine Convent aan de Nieuwstraat op de kapel na sloopten. Het resterende deel van de zijbeuk van de Antoniuskapel werd omgevormd tot provenierswoningen, mogelijk in dezelfde tijd. De steunberen, die zich aan de zijkant van dit gedeelte van de kapel bevinden, zijn pas in de jaren '60 van de 20^e eeuw teruggeplaatst.

In het midden van de sleuf werd een zeer diepe puinkuil aangetroffen die tot in de oude akkerlaag reikt. Deze puinkuil bevat zeer veel baksteen, mortel en dakpannen en is duidelijk een afvalput voor een verbouwing. De kuil bevatte naast puin ook veel aardewerk en glas. Het complex heeft een datering in de

¹⁷ Vermunt & Van der Kallen 2012, 88-99.

¹⁸ Ter Kuile 1958, 66.

eerste helft van de 19^e eeuw, mogelijk het eerste kwart. Dit is opvallend, aangezien van de bekende restauraties aan de kapel er geen enkele in deze periode valt. De aanzienlijke hoeveelheid huishoudelijk materiaal pleit dan ook voor een relatie met een verbouwing aan de proveniershuisjes. Inderdaad blijken deze huisjes in de vroege 19^e eeuw verbouwd te zijn, waarbij ze hun huidige uiterlijk met een bovenlicht met ruitvormige roedeverdeling boven de deur, een schuifraam en een nieuw dak kregen.

Tot slot verdient de vondst van een tufstenen bouwfragment nog enige aandacht. Deze steen werd gevonden in de insteek van de midden 14^e-eeuwse buitenmuur van de zijbeuk. Tufsteen werd gebruikt in prestigieuze gebouwen zoals kerken. Het zou dus kunnen gaan om een stuk van een gebouw dat misschien verdwenen is ten gevolge van de erosie aan de oostzijde van de stad in de tweede helft van de 14e eeuw. Een andere mogelijkheid is dat de steen afkomstig is van de tufstenen voorganger van de Sint-Maartenskerk.¹⁹

6.1 Selectieadvies

Eén van de hoofddoelen van dit onderzoek was het uitbrengen van een advies over de wijze van funderen van de nieuwe aanbouw vanuit archeologische invalshoek. De ondergrond bevat belangrijke informatie over de prestedelijke en vroegstedelijke geschiedenis van Doesburg en over de stichting en ontwikkeling van het Gasthuis vanaf de 14^e eeuw. Bovendien is er betrekkelijk veel vondstmateriaal te verwachten dat tot de materiële cultuur van de bewoners van het Gasthuis behoort.

De fundering van de zijbeuk lijkt in ieder geval bruikbaar te zijn als basis van een betrekkelijk lichte nieuwbouw. De muur van de zijbeuk is 75 cm dik en is direct op het schone zand gebouwd op een diepte van twee meter. Bij de fundering van de huidige buitenmuur van het schip ligt de zaak iets lastiger. De proefsleuf is gegraven op het punt waar een boogpijler samenvalt met een spaarvlak. In de sleuf is onder de pijler een massief fundament gevonden dat rust op het schone zand, eveneens op een diepte van twee meter beneden maaiveld. Dit fundament is zeker solide te noemen. Dit mogelijk poervormige blok loopt in ieder geval ten dele door onder het spaarvlak. Onduidelijk is echter of het hier geheel onder doorloopt en zo ja, hoe het fundament anders is opgebouwd.

Indien er gekozen zou worden voor een palenplan om het gebouw vrijdragend van de oude muren te realiseren, dan is een archeologische opgraving onvermijdelijk vanwege de schade die wordt aangericht aan dit beschermde archeologische terrein. Als vrijstellingsdiepte, waarbij zonder nader archeologisch onderzoek gegraven kan worden, wordt 30 cm geadviseerd.

¹⁹ Van Petersen & Harenberg 1987, p. 8

Literatuur

- Bartels, M., 1999: *Steden in scherven. Vondsten uit beerputten in Deventer, Dordrecht, Nijmegen en Tiel (1250-1900)*, Ede.
- Berger, J.M., 1947: *Overzicht der geschiedenis van de Evangelisch-Lutherse Gemeente te Doesburg*.
- Fermin, H.A.C. en M. Groothedde, 2008: Doesburg Diachroon. Bewoningsgeschiedenis in de Korte Koepoortstraat te Doesburg van prehistorie tot heden, *Doesburgse Archeologische Publicaties* 3.
- Fermin, H.A.C., M. Groothedde & E.J. Harenberg, 2006: Het convent van Maria op de Gracht. Archeologisch onderzoek in de kelder van het arsenaal aan de Kloosterstraat 15 te Doesburg, *Doesburgse Archeologische Publicaties* 1.
- Gimberg, J., 1927: Bijdrage tot de geschiedenis van het geestelijk leven te Zutphen in de middeleeuwen, *Bijdragen en Mededelingen van de Vereniging Gelre* XXX, 61-93.
- Haans, F. & E.J. Harenberg, 2008: Monumentengids Doesburg, *Monumenten in Gelderland* 7, Utrecht.
- Harenberg, E.J., 1996: Jaarverslag van de archeologische werkgroep over het jaar 1995,
- Harenberg, E.J., 2005: De werkgroep archeologie, in: *Stad en Ambt Doesborgh* 39.
- Henkes, H.E., 1994: Glas zonder glans. Vijf eeuwen gebruiksglas uit de bodem van de Lage Landen 1300-1800, *Rotterdam Papers* 9.
- Jager, A., 2012: De kerk in het midden. Relieus erfgoed aan de monding van de IJssel in de periode vóór 1580, *Overijssels erfgoed*, 93-170.
- Kuile, E.H. ter, 1958: *De Nederlandse monumenten van geschiedenis en kunst. Deel III De provincie Gelderland, Tweede stuk: Het kwartier van Zutphen, 's-Gravenhage*.
- Meulen, A. van der & P. Smeele, 2001: De opbloei van de aardewerknijverheid in Gelderland en Overijssel na 1800 en de rol van Duitse immigranten, in: A. Böing, W. Elling, G. Inhester & A. Menke (red.): *Töpfer – Kramer – Pottenbakkers, Keramiek zwischen IJssel & Berkel*, Ahaus.
- Petersen, J.W. van & E.J. Harenberg, 1987: *Doesburg – bijdragen tot de geschiedenis van een Hanzestad*, Doesburg.
- Pluis, J., 1998: *De Nederlandse Tegel – decors en benamingen*, Ede, 2^e druk.
- Rensink, E. et al., 2008: *Archeologie en beekdalen, schatkamers van het verleden*, Utrecht.
- Thijssen, J.R., 1993: “Engelse” industriële keramiek, in: J.J. Lenting, H. van Gangelen & H. van Westing (red.): *Schans op de Grens – Bourtanger bodemvondsten 1580-1850*, Sellingen.
- Vermunt, M. & A. van der Kallen, 2012: Een gastvrij verblijf. onderzoek naar het oudste stedelijke gasthuis. In: M. Vermunt & A. van der Kallen, 2012: *Opgravingen in Bergen op Zoom*, Utrecht, 88-99.

Veldwerk

Bert Fermin, Davy Kastelein, Melissa Vos, Joyce Onderstal, Sicco Siegers & Erik Lammers.

Afbeeldingverantwoording

Kaartjes en profieltekeningen: Davy Kastelein en Bert Fermin

Veldfoto's: Bert Fermin & Melissa Vos

Objectfoto's: Bert Fermin

Afb. 3: AHN, Rensink 2008, p. 90

Afb. 5: Ter Kuile 1958, p. 66

Afb. 6: Spilman 1743

Afb. 7: E.J. Harenberg in Haans & Harenberg 2008, p. 38

Afb. 8-10: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

Colofon

Dit is een uitgave van de Gemeente Zutphen, Afdeling Stadsbedrijven, Team Openbare Ruimte, cluster Archeologie, Harenbergweg 1, 7204 KZ Zutphen.

Auteur: H.A.C. Fermin

Redactie: M. Groothedde

Titel: De grondslag van de Antoniuskapel. Archeologisch onderzoek aan de fundamenteën en stratigrafie onder de Gasthuiskerk of Antoniuskapel te Doesburg. 39 pagina's, 39 afbeeldingen

Trefwoorden: Doesburg, archeologie, Gasthuiskerk, Antoniuskapel

Copyright: gemeente Doesburg 2012

Onderzoeksmeldingsnummer: 53568

Onderzoeksnummer: 44093

Alles uit deze uitgave mag vermenigvuldigd / openbaar gemaakt worden, maar uitsluitend met voorafgaande toestemming van de uitgever.

NUR: 682

ISBN: 978-90-77587-85-0

Doesburgse Archeologische Publicaties

DAP 1

Bert Fermin, Michel Groothedde en Ed Harenberg, 2006: **Het convent van Maria op de Gracht**. Archeologisch onderzoek in de kelder van het Arsenaal aan de Kloosterstraat 15 te Doesburg.

DAP 2

Bert Fermin en Michel Groothedde, 2007: **Twée Ooipoorten in Doesburg**. Archeologische begeleiding van de rioolaanleg op het Mauritsveld te Doesburg.

DAP 3

Bert Fermin en Michel Groothedde, 2008: **Doesburg diachroon**. Bewoningsgeschiedenis in de Korte Koepoortstraat te Doesburg van prehistorie tot heden.

DAP 4

Bert Fermin, 2008: **Prehistorische en middeleeuwse bewoningssporen rond boerderij Tricht in Beinum**. Resultaten van het proefsleuvenonderzoek Beinum-West fase 1 (gemeente Doesburg).

DAP 5

Bert Fermin & Michel Groothedde, 2009: **De terp van Dollemansstede**. Resultaten van het proefsleuvenonderzoek aan de Verhuellweg 37 (gemeente Doesburg).

DAP 6

Bert Fermin, Michel Groothedde & Kim van Straten, 2010: **De *Milites Agrarii* van Beinum**. Archeologisch onderzoek onder boerderij de Kraaijenhof in Beinum (gem. Doesburg).

DAP 7

Bert Fermin, 2012: **De Loddero en het Hooge Molenveld**. Archeologische riooltracébegeleiding Molenveld-Noord in Doesburg.

DAP 8

Bert Fermin, 2012: **De grondslag van de Antoniuskapel**. Archeologisch onderzoek aan de fundamenteën en stratigrafie onder de Gasthuiskerk of Antoniuskapel te Doesburg.

BIJLAGE 1: Sporenlijst

spoor	put	interpret.	textuur	kleur	gevekt	houtskl	lutleem	baksteen	mortel	lei
1	1	muur zijbeuk								
2	1	muur schip								
3	1	xx	Z	grijsbruin	-		0	0	3	2
4	1	bouwvoor	Z	d.grijszwart	-		0	0	0	0
5	1	puinkuil	Z	grijsbruin	-		0	0	1	1
6	1	xx	Z	bruingrijs	-		1	0	0	0
7	1	xx	Z	bruingrijs	-		0	0	0	0
8	1	xx	Z	bruingrijs	grijs		2	1	1	0
9	1	bouwvoor	Zs1	lichtbruin	grijs		0	0	0	0
10	1	insteek	Z	grijsbruin	grijs		1	1	0	1
11	1	insteek	Z	lichtbruin	bruingrijs		2	0	0	0
12	1	insteek	Z	bruin	bruingrijs		0	0	0	0
13	1	natuurlijke laag	Z	lichtgeel	-		0	0	0	0
14	1	recente verstoring	Z	lichtgeel	-		0	0	0	0
15	1	kuil	Z	lichtgrijs	-		0	0	3	0
16	1	xx	Z	Lbruingrijs	-		1	0	0	0
17	1	xx	Z	lichtbruin	-		0	0	0	0
18	1	kuil	Z	lichtbruin	-		0	0	0	0
19	1	insteek	Z	bruingrijs	-		0	0	1	0
20	1	muur		-	-		0	0	0	0
21	1	ophogingslaag	Zs1	grijs	-		0	0	1	1
22	1	puinkuil	Z	grijs	-		0	0	0	0
24	1	puinkuil	Z	lichtgrijs	-		0	0	0	3

BIJLAGE 2: Vondstenlijst

Vondst	Put	Spoor	Materiaal	Hoofdigr	Subgroep	Functie	Toelichting	Baksel	Oppervlaktebehandeling	Totaal
0	1-	1-	aanleg algemeen en puinkuil	O	ODB	XXX	-	varken en rund	-	3
1	1-	1-	-75 tot -90cm op muurwerk	KER	STG	SIEGBURG	KAN	XIV	-	1
1	1-	1-	-75 tot -90cm op muurwerk	KER	ROOD	XXX	XXX	-	middeleeuws	1
2	2-	2-	bovenlaag	KER	STG	XXX	XXX	-	rosse binnenzijde, bruine buitenzijde	1
2	2-	2-	bovenlaag	KER	WITBORD	frechen	xxx	-	-	1
2	2-	2-	bovenlaag	KER	ROOD-BORD	slibvers	bord	-	nederrijns	1
2	2-	2-	bovenlaag	KER	IN-DUSWIT	bord	XXX	-	-	1
2	2-	2-	bovenlaag	KER	STGL	WESTERW	KAN	-	met applique	1
2	2-	2-	bovenlaag	KER	PIJP	XXX	KETEL	-	-	1
3	1-	1-	detectorvondsten	M	MFE	GESP	-	rechthoek	-	1
3	1-	1-	detectorvondst	M	MCU	KNOOP	-	plat met ingegraveerde zonne-achtige decoratie	-	1
3	1-	1-	detectorvondst	M	MCU	KNOOP	-	plat knoopje met roos	-	1
3	1-	1-	detectorvondst	M	MCU	KNOOP	-	platte gladde knoop	-	1
3	1-	1-	detectorvondst	M	MCU	KNOOP	-	afdeplaatje knoop, plat en glad	-	1
3	1-	1-	detectorvondst	M	MPB	KNOOP	-	bolle knoopjes met ringoog	-	2
3	1-	1-	detectorvondst	M	MCU	XXX	MUNT	-	duit stad utrecht 1754, ongesleten	1
3	1-	1-	detectorvondst	M	MCU	XXX	-	schuifje of palletje	-	1
3	1-	1-	detectorvondst	M	MCU	XXX	-	schroefknopje met opening voor staafje	-	1
3	1-	1-	aanleg algemeen incl. puinkuil	GLS	GLAS	XXX	-	wijnfles type kalkoentje	groen	21

Vondst	Put	Spoor	Materiaal	Hoofdgr	Subgroep	Functie	Toelichting	Baksel	Oppervlaktebehandeling	Totaal
3		1-	aanleg algemeen en puinkuil	GLS	GLAS	XXX	-	?medicijnflesjes: dunwandig, naar buiten gedrukte vlakke rand	-	2
3		1-	aanleg algemeen en puinkuil	KER	PORSELEI	XXX	BORD	Kangchi	-	1
3		1-	aanleg algemeen en puinkuil	KER	PORSELEI	XXX	BORD	Zwiebelmuster	-	1
3		1-	aanleg algemeen en puinkuil	KER	STGL	XXX	-	div. baksels postME	-	7
3		1-	aanleg algemeen en puinkuil	KER	STGL	WESTERW	-	potten?	-	3
3		1-	aanleg algemeen en puinkuil	KER	STGL	STADTLOH	-	potten	-	5
3		1-	aanleg algemeen en puinkuil	KER	STGL	LANGERW	-	kruik	geëngobeerd, waarsch. langerwehe	2
3		1-	aanleg algemeen en puinkuil	KER	STG	SIEGBURG	KAN	kannen	3 x gevlaamd XV, rest XIV	6
3		1-	aanleg algemeen en puinkuil	KER	WIT	KOMFOOR	-	ingesneden halve cirkels, omgealgen golftrandje	groen en geel glazuur	5
3		1-	aanleg algemeen en puinkuil	KER	PIJP	XXX	STEEL	dikke en dunne stelen, o.a. 2 x getordeerd, en fleur de lys-stempels	-	9
3		1-	aanleg algemeen en puinkuil	KER	PIJP	XXX	KETEL	hielloos, merk IB	-	1
3		1-	aanleg algemeen en puinkuil	KER	PIJP	XXX	KETEL	maatschappij tot nut van 't algemeen, o.a. met het boek: "goede zeden"	-	0
3		1-	aanleg algemeen en puinkuil	KER	PIJP	XXX	KETEL	hielmerk 35	-	1
3		1-	aanleg algemeen en puinkuil	KER	PIJP	XXX	KETEL	hielmerk MB gekroond	-	1
3		1-	aanleg algemeen en puinkuil	KER	PIJP	XXX	KETEL	2 x biconisch, 1 x trech- ter; zoner merken	-	3
3		1-	aanleg algemeen en puinkuil	KER	GRS	XXX	KOM	-	-	2

Vondst	Put	Spoor	Materiaal	Hoofdgr	Subgroep	Functie	Toelichting	Baksel	Oppervlaktebehandeling	Totaal
3		1-	aanleg algemeen en puinkuil	KER	MAJO-LICA	XXX	BORD	-	-	3
3		1-	aanleg algemeen en puinkuil	KER	FAYKOM	XXX	-	-	wit	4
3		1-	aanleg algemeen en puinkuil	KER	FAYENCE	XXX	BORD	-	-	7
3		1-	aanleg algemeen en puinkuil	KER	IN-DUSWIT	XXX	BORD	schotelkje met geschilde deco: stippen, lijnen en "bloemen" in blauw en oranje	-	2
3		1-	aanleg algemeen en puinkuil	KER	IN-DUSWIT	XXX	BORD	schotelkje wit, craquelé 1, ca. 12 cm diameter	-	1
3		1-	aanleg algemeen en puinkuil	KER	IN-DUSWIT	KOP	-	imitatie chinees porselein, 1 x kapucijner-bruine buitenkant	-	2
3		1-	aanleg algemeen en puinkuil	KER	IN-DUSWIT	XXX	BORD	diepe borden	-	5
3		1-	aanleg algemeen en puinkuil	KER	ROOD	FRANKFRT	-	diverse potten	mangaanglazuur	13
3		1-	aanleg algemeen en puinkuil	KER	ROOD	NEDRIJN	BORD	geen glazuur meer aanwezig	-	1
3		1-	aanleg algemeen en puinkuil	KER	ROOD	SILBVERS	-	koppen en andere vormen, gele binnenzijde, 4 x silbgoeljes buitenz., 1 x marmer	-	10
3		1-	aanleg algemeen en puinkuil	KER	ROOD	XXX	-	divers: kachelpannen en vuurstenen, 1 x steel, 1 x vingertopindrukkenlijst	-	34

Vondst	Put	Spoor	Materiaal	Hoofdgr	Subgroep	Functie	Toelichting	Baksel	Oppervlaktebehandeling	Totaal
3	1-		aanleg algemeen en puinkuil	KER	ROOD	FRANKFRT	DEKSEL	-	geen manganeglazuur	1
3	1-		aanleg algemeen en puinkuil	KER	TEGEL	WANDTGL	-	7 mm dik	donkerpurper marmerwerk	11
3	1-		aanleg algemeen en puinkuil	KER	TEGEL	WANDTGL	-	8-11 mm; blauwe deco; o.a. man met hoed met veer en fleurs de lys	-	4
3	1-		aanleg algemeen en puinkuil	KER	TEGEL	ESTERIK	-	16 mm dik	grijs- en roodbakend, ongeglazuurd	2
4	1-		middeleeuwse laag boven akkerlaag	KER	PSTG	XXX	-	-	pingedorfachtig baksel met bruine engobe, rond 1200	1
5	1-		insteek buitenste muur	KER	STG	SIEGBURG	-	kannen XIVA	-	0
5	1-		insteek buitenste muur	KER	STG	SIEGBURG	VELDFLES	veldfles	gelig, Brühl-achtig	1
5	1-		insteek buitenste muur, onderin	KER	KGP	XXX	-	-	late kgp	1
5	1-		insteek buitenste muur	S	STU	BOUWMAT	-	-	aan één zijde gezaagd op- pervlak, ca. 20 cm lang	1
5	1-		insteek buitenste muur	O	ODB	ZOOGDIER	-	varken en rund	-	9
6	1-		puinkuil	KER	IN- DUSWIT	XXX	BORD	-	-	2
6	1-		puinkuil	KER	PORSELEI	CHINEES	BORD	bord	decoratie met bamboe en hek met swastika's	1
6	1-		puinkuil	KER	PIJP	XXX	KETEL	stummel	polychrome decoratie	1
6	1-		puinkuil	KER	STGL	WESTERW	POT	pot	-	1
6	1-		puinkuil	KER	FAYENCE	XXX	XXX	onbekende functie, inge- snoerde hoekige vormen	decoratie	1
6	1-		puinkuil	KER	FAYENCE	XXX	BORD	-	blauwe deco	1
6	1-		puinkuil	KER	ROOD	XXX	-	o.a kookpot, test, pispot	-	5